

munisternes historie; men det er kun småbrikker. At Rohde ikke kan bidrage mere til belysning af kommunistiske kupplaner i 1944–45 end enhver anden iagttagere, er vel rimeligt; til gengæld blev han efter befrielsen partifunktionær, og selv om han ikke kom op i toppen (til de af ham forhadte Aksel Larsen, Mogens Fog og Ib Nørhørd), må han simpelt hen kunne fortælle meget mere om partiets opbygning og arbejde, end han gør. Nu bliver det for en stor del forfatterens eget arbejde som skribent i partiets tjeneste og generelle karakteristikker af ledelsen, der optager pladsen. De mere almene dele af erindringerne slutter med at behandle Rohdes uvilje og protest mod antisemitismen i Rusland, der førte til hans eksklusion. Resten af bogen er fortrinsvis viet forfatterskabet siden midten af -50'erne.

Alene Rohdes vitalitet og mangesidige engagementer bevirker, at hans udvikling afspejler væsentlige strømninger i vort århundrede. Dette og hans politiske aktiviteter gør bogen til et væsentligt bidrag til belysning af den venstreradikale intelligens i Danmark efter 1. verdenskrig. Fremdeles mangler vi en historisk behandling af emnet; til den vil »Midt i en ismetid« være et kildekrift.

Vagn Dybdahl

Poul Møller: Mennesker og meninger.
(Det schønbergske Forlag 1970).
291 sider.

Målt med en international målestok står danske politiker-erindringer ikke højt. Det skyldes ikke, at dansk politik er af ringe betydning for den store verden, men mere at danske politiske memoireforfattere af en overdreven ængstelse for modstandernes udnyttel-

se pålægger sig flere reservationer, end historikerne bryder sig om, og i al fald flere, end man gør f. eks. i USA eller Storbritannien. En undtagelse er P. Munchs posthumt udgivne optegnelser og erindringer, mens man i den anden ende af skalaen har f. eks. fiskeriminister Oluf Pedersens erindringsbog (anm. i Historie ny række VII, s. 625).

Fhv. finansminister Poul Møllers hører til de bedre. Han har ganske vist skrevet dem under en rekreationsperiode i sommeren 1970, hvor han, som han selv nævner i forordet, ikke havde adgang til kildemateriale. Hvis der heller ikke er sket efterkontrol, må Poul Møller have en fænomenal hukommelse, for bogen er fuld af detaljer, hvoraf kun få synes forkerte (som f. eks. s. 115, hvor han gør Erik Christensen til politimester i Esbjerg og ikke i Frederikshavn).

»Mennesker og meninger« giver først og fremmest en, så vidt det kan konstateres, ærlig miljøskildring af et småborgerligt mellemstandshjem fra depressionsårene i 1930'erne. Poul Møller skjuler ikke familiens bekymringer, navnlig den bestandige angst for afskedigelse og arbejdsløshed, samtidig med at man udadtil søgte at opretholde skinnet. Man får ved læsningen af kapitlerne om Poul Møllers barndom et levende indtryk af, hvorledes en konservativ centrumspolitik kan finde sit fundament. Er den hypotese rigtig, at det er helt bestemmede for en politikers holdning, hvorledes han tilbringer sine første 18 år, kan man godt forstå, at Poul Møller aldrig har bekendt sig til nogen aristokratisk eller reaktionær konservatisme og også, hvorfor hans bror, Axel Møller, fik så stor betydning for ham.

Meget ung kom Poul Møller ind i KU i de bevægede, uniformerede år. Han lægger ikke skjul på, at havde

han haft råd, ville også han have båret støvler og uniform. Skildringen af KU og dets medlemmers bevæggrunde virker i øvrigt også på andre punkter ærlig. Foruden Axel Møller er bogens helt Christmas Møller, om hvem der bringes en del interessante træk set gennem beundrende briller. Det er bemærkelsesværdigt, at forfatteren så mange år efter som en moden mand ikke rigtig har blik for den selvødelæggende politik, Christmas Møller førte, og som partiet – inklusive Axel Møller – af mange grunde følte sig tvunget til at frigøre sig fra.

Om sin egen folketingstid (fra 1950) beretter Poul Møller åbent om de konservatives ængstelse for at blive sat uden for indflydelse ved dannelsen af en ren venstre-regering. Om den samme problemstilling oplyser forfatteren, at heller ikke Erik Eriksen ønskede en ren venstre-regering, dels fordi han følte, at det gode kammeratskab med de konservative skulle bevares, dels fordi han i virkeligheden foretrak at være oppositionsleder, og dels fordi han havde fået sine ambitioner opfyldt som grundlovgiver i 1953. »I hans unge alder falder appelsinerne i hans turban, og han nåede højderne i helikopter. At slæbe sig til fods derop igen efter at have passeret livets Zenith fristede ham ikke« (s. 242 f.). Der er sikkert noget rigtigt i denne vurdering, som Erik Eriksen selv delvis har bekræftet i et fjernsynsinterview 13.3.1966 og i et interview i Morgenposten 13.12.1970.

Om VK-programmets tilblivelse i 1959, omsforliget i 1962, jordlovsafstemningen i 1963 og kildeskatten i 1966 er der enkelte interessante detaljer, og af Poul Sørensen gives der en ikke ukritisk skildring. Men ellers er Poul Møller meget tilbageholdende f. eks. om forudsætningerne for den nuværende regerings tilblivelse.

»Mennesker og meninger« har først og fremmest sin værdi ved det billede, bogen giver af Poul Møllers udviklingshistorie. Hans forudsætninger for at blive en ledende politiker var de bedste. Dog må man måske tage forbehold på to punkter. Poul Møllers sunde dømmekraft synes at have kunnet svigte ham, som når han bed sig så stærkt fast i sin modstand mod udleveringen af de islandske håndskrifter, at han søgte at få spørgsmålet underkastet folkeafstemning. En sådan ville næppe interessere andre end nogle få videnskabsmænd og et par bibliotekarer ved Det kgl. Bibliotek. Det andet punkt giver erindringerne kun indirekte oplysning om; men det bekræftes af Poul Møllers sygdom og afgang som minister: Han er utvivlsomt en meget nærtagende politiker, der ikke har haft psyke til den hårde belastning, det er navnlig at være finansminister. Gode nerver er i politik en *conditio sine qua non*. Disse to forbehold udsletter dog ikke indtrykket af en idealistisk, retlinet og viljestærk politiker, og bogen vil være et værdifuldt kildeskrift til forståelse af den miljø- og idemæssige baggrund for den side af dansk borgerlig politik, som man måske kan kalde den pragmatiske centrums-konservatisme.

Tage Kaarsted

Henning Poulsen: Besættelsesmagten og de danske nazister. Det politiske forhold mellem tyske myndigheder og nazistiske kredse i Danmark 1940-43. (Gyldendal, 1970). 499 s.

Henning Poulsens bog handler om den risiko, som de danske nazister udgjorde for det danske folkestyre og det danske samfund i årene 1940-